

מכן, וישראל בחו"ל וגוי בארץ שרי אפילו יותר, ועיין בפירוש הרב עובדיה מברטנורא ודוק.

ומשום הכי קבע האי בבא דאם הביא יותר וכו' בפרק רביעי הלכה כ"ד דהתם דבר הלמד מעניינו דכמה יכול להכניס מהענבים והזתים, וז"ל מצות עשה להשמיט כל מה שתוציא הארץ בשביעית וכו', וכל הנוצל כרמו בשביעית ביטל מצות עשה, וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו, אלא יפקיר הכל, ויד כל שוה בו, ויש לו להביא לתוך ביתו מעט כדרך שמביאין מההפקר ה' כדי יין וט"ו וכו', ואם הביא יותר מזה מותר עכ"ל הרי מפורש יוצא דהרמב"ם ז"ל מפרש האי בבא דאם הביא וכו' שלא בדברי המפרש שהביא התיו"ט ז"ל וכן יש להבין בפשיטות שכן דעת הרע"ב ז"ל ודוק. וראיתי להרב תוספות חדשים ז"ל בגליון בתיו"ט ז"ל שכתב וז"ל תיו"ט ד"ה ואם וכו' ואני תמיה וכו' ובמשנה למלך כתב וז"ל, וכבר הביאו רבינו פרק ד' הלכה כ"ד עכ"ל.

ומכל מקום לא מתורץ בזה לפי פירוש שהזכיר, דבפרק ד' כתב דהפירות עצמן מותרין. ומכל מקום הוה ליה לכתוב בפרק ח' דמותר לו למכור כלים יותר, ולכך הקדים התיו"ט ז"ל זה הפירוש עכ"ל. וכשאני לעצמי נראה לי דהתיו"ט ז"ל הבין בדברי הרע"ב ז"ל כמו שהשערנו, דהפירות מותרים דוקא, ועל כן הביא דברי המפרש דמפרש דמותר דקתני במתניתין. היינו מותר ליוצר למכור להם כדים יותר, ומשום הכי תמה על הרמב"ם ז"ל שהשמיט בבא זו דהשתא לא ידעין דעת הרמב"ם ז"ל כמאן מפרש לה, ואף בפירושו על המשנה לא גילה דעתו, ועל זה כתב על דברי הרב משנה למלך ז"ל דין זה כבר הביאו וכו' ומשם מוכח דמותר דקתני, הוא על הפירות דוקא, וזה שכתב המש"ל בסוף דבריו יעויין שם, ודוק וזה פשוט וברור, ועיין הרמ"ז ובית דוד ושושנים לדוד ז"ל.

פרק ח' הלכה ה'

היוצר מוכר חמשה כדי שמן וחמשה עשר כדי יין וכו'.

מסכת שביעית פרק ה' משנה ז' היוצר מוכר חמש כדי שמן, וט"ו כדי יין, שכן דרכו להביא מן ההפקר, ואם הביא יותר מכאן מותר, עד כאן. וכתב התיו"ט מותר למכור לו כלים לפי מה שהביא, ולא נחשדהו שהביא מן המשומר באוצר עכ"ל. ואני תמה על

שביעית פרק ג' משנה ח' אין בונין מדרגות על פני הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקנן לשביעית, אבל בונה הוא בשביעית משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית ע"כ. וכתב הכסף משנה ז"ל ומכל מקום יש לתמוה למה לא חילק רבינו בין ערב שביעית משפסקו הגשמים, לשביעית משפסקו הגשמים כמו שחילקו במשנה, וצריך עיון.

הנ"ל

פרק ד' הלכה כ"ד

ויש לו להביא לתוך ביתו מעט כדרך שמביאין מן ההפקר וכו'.

שביעית פרק ה' משנה ז' היוצר מוכר ה' כדי שמן וט"ו כדי יין, שכן דרכו להביא מן ההפקר, ואם הביא יותר מכאן מותר ע"כ. ופירש הרב עובדיה מברטנורא ז"ל ואם הביא יותר, ולא חיישין שמא מהמשומר דשביעית הביא עכ"ל. וכתב התיו"ט ז"ל מותר למכור לו כלים לפי מה שהביא ולא נחשדהו וכו' ואני תמיה על הרמב"ם ז"ל שהשמיט לבבא זו בפרק ח' מהלכות שמיטה עכ"ל. והמשנה למלך ז"ל שם כתב וז"ל התיו"ט ז"ל תמה על רבינו וכו' וכבר כתב רבינו דין זה פרק ד' הלכה כ"ד עיין שם עכ"ל. ונראה דבכוונת המתכוון השמיט רבינו הרמב"ם ז"ל האי בבא מפרק ח' מהלכות שמיטה, ופסקה בפרק ד' הלכה כ"ד והטעם לפי שהרמב"ם ז"ל אינו מפרש האי בבא ואם הביא יותר מותר כמו שהביא הרב תיו"ט ז"ל משם המפרש דמותר למכור לו יותר מה' לשמן וט"ו חביות לייין, אלא הוא מפרש שאם הביא זתים וענבים יותר מה' וט"ו מותר, דלא תימא שאינו רשאי להביא מההפקר ענבים וזתים יותר מזה השיעור, ולעולם היוצר לא ימכור יותר מזה השיעור, והטעם דקשיתיה דאי כדמייתי התיו"ט משם המפרש דאם הביא יותר וכו' ימכור לו היוצר כל מאי דצריך לו, א"כ מאי איריא האי דקתני בסיפא דמתניתין ומוכר לגוי בארץ, ולישראל בחו"ל ע"כ דמשמע אפילו יותר מה' וט"ו, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות וז"ל תיקון דברי זאת המשנה מוכר לגוי בארץ יותר מכן, ולישראל בחוצה לארץ עכ"ל.

והביא דבריו הרב תיו"ט ד"ה ומוכר לעכו"ם וכו' ע"ש. ואם כן מאי איריא גוי בארץ וישראל בחו"ל אפילו ישראל בארץ אם הביא יותר מוכר לו כל מה שצריך, אלא ודאי לישראל בארץ לא ימכור לו יותר

הרמב"ם ז"ל שהשמיט לבבא זו בפרק שמיני מהלכות שמיטה עכ"ל.

אוצר החכמה

פרק ט' הלכה כ"ג

לפיכך פרוזבול המקדם כשר והמאוחר פסול. וכו'.

משנה פ"י מהלכות שביעית הלכה ה' שטרי חוב המוקדמים פסולין, והמאוחרים כשרים, וקתני עלה בירושלמי ר"י אמר פסולים ממש, רבי שמעון בן לוי אמר אינו מונה אלא משעת הכתב, והתני פרוזבול בין מוקדם בין מאוחר כשר, ואינו מונה אלא משעת הכתב אם אומר את כן בשטרות, מה בין פרוזבול מה בין שטר ע"כ. והלכה כר"י לגבי רבי שמעון בן לוי, וא"כ אין הכי נמי דפרוזבול כשר משעת הכתב, אבל תימה על הרמב"ם והטור ז"ל שלא כתבו להך דירושלמי ועי' בתיו"ט שם ד"ה והמאוחר פסול עיין שם באורך.

פרק י"ב הלכה י"א

כל שהוא לפניו מן החומה כגון הגנות כו'.

מסכת מעשרות פרק ג' משנה יוד תאנה שהיא עומדת בחצר וכו' ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העיקר ע"כ. וכתב התיו"ט ז"ל שם ד"ה ובבתי ערי חומה וכו' ז"ל. ולא ידעתי למה השמיט הרמב"ם ז"ל בפרק הנ"ז לבבא זו דבבתי ערי חומה וכו' עכ"ד.

הלכות בית הבחירה

פרק א' הלכה י"ז

העולה במעלות על המזבח לוקה, שנא' ולא תעלה במעלות.

והוא מן המכילתא ז"ל המכילתא, אשר לא תגלה ערותך עליו אפילו פסע פסיעה גסה לוקה אלא עקב בצד גודל. אין לי אלא עליה, ירידה מנין תלמוד לומר אשר לא תגלה ערותך וכו'. ורבינו השמיט הך דפסיעה גסה, והך דירידה, וכתב הרב שיירי כנסת הגדולה ז"ל ז"ל לאו דוקא עולה במעלות אלא אפילו פסיעה גסה לוקה, כדתניא במכילתא וכו' אלא שרבינו ז"ל לישנא דקרא נקט, אך לשון רבינו אינו מדוקדק וכו' דמשמע דוקא עליה ולא ירידה, ובמכילתא אמרו אין לי וכו'.

ושמא גם כזה לישנא דקרא נקט ולא דוקא עליה, והוא הדין ירידה עכ"ל.

פרק ו' הלכה י"א

אוצר החכמה

אין מוסיפין על העיר ועל העזרות.

שבועות דף ט"ו ע"ב תנו רבנן שיר של תורה בכנורות ובנבלים וכו' ואומר ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים ויש אומרים של נגעים, מאן דאמר דפגעים דכתיב יפול מצדך אלף וכו' ומאן דאמר דנגעים דכתיב ונגע לא יקרב וכו' ואומר יושב בסתר עליון וכו' עד כי אתה ה' מחסי וכו' וחוזר ואומר מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכו' עד סופו עד כאן. עיין פירוש רש"י ז"ל. והרמב"ם ז"ל בהלכות בית הבחירה פרק ו' הלכה י"א כתב ז"ל אין מוסיפין על העיר ועל העזרות וכו' ובהלכה י"ב כתב ז"ל ואומר ארוממך וכו' והשמיט יושב בסתר עליון ומזמור לדוד בברחו, וכתב מר"ן הכסף משנה ז"ל וצריך טעם למה השמיטם, ובשלמא מה רבו צרי איכא למימר דלא נאמר אלא באותו זמן שהיו הצרים מתלוצצים עליהם וכו' אבל יושב בסתר עליון משמע דלעולם אמרינן ליה, וי"ל דמזמור יושב בסתר נמי אינו ענין לאומרו אלא כשיש בר מינן צרים נלחמים בהם וכו' עיין שם ועיין התוספת יום טוב ז"ל.

פרק ז' הלכה ב'

ואיזו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית במקלו וכו'.

מסכת שבת פרק ו' משנה ח' הקטיע יוצא בקב שלו, ר"מ ור"י אוסר ואם יש לו בית קבול כתותין טמא, סמכות שלו טמא' מדרס, ויוצאין בהם בשבת, ונכנסין בהם לעזרה, כסא וסמוכות שלו טמאים מדרס, ואין יוצאים בהם בשבת, ואין נכנסין בהם לעזרה וכו' ע"כ. כתב התיו"ט ז"ל שם ד"ה ואין נכנסין וכו' ותמהני שהרמב"ם ז"ל השמיט דין סמוכות דמשנתנו לענין עזרה והוה ליה לכותבו בפרק ז' מהלכות בית הבחירה ע"כ.

הלכה ט'

אסור לאדם לעולם שיפנה או שיישן בין מזרח למערב וכו'.

ירושלמי דסוף מסכת ברכות רבי עקיבא אוסר בכל מקום, ובלבד מקום שאין בו מחיצות ע"כ. והביאוהו התוספות בברכות דף ס"א ע"ב ד"ה רבי עקיבא אוסר בכל מקום מזרח אחוריו ופניו למערב. ומסקינן אפילו בחוצה לארץ ומפרש בירושלמי ובלבד שאין שם כותל ע"כ, גם הרא"ש ז"ל הביא האי ירושלמי בפסקיו עיין שם. והרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות בית הבחירה הלכה ט' השמיט האי ירושלמי עיין ב"י ז"ל סי' ג' מה שנדחק בזה עש"ב.

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

פרק ז' הלכה י"ג

משלושים יום ושלושים יום פוסקין שער היין והסולת עם הממונה על הנסכים וכו'.

שקלים פרק רביעי משנה ט' אחת לשלושים יום משערין את הלשכה, כל המקבל עליו לספק סלתות מד' עמדו מג' יספק מד' וכו' שיר ההקדש על העליונה, ואם התליעה סולת התליעה לו, ואם החמיץ יין החמיץ לו, ע"כ. וכתב התיו"ט ז"ל ד"ה אם החמיץ יין וכו' וז"ל ולא ידעתי למה לא זכרה הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות כלי המקדש כי שם מקומה, גם לא ראיתי בשום מקום מחיבורו, ובפירושו סוף פרק ז' דמכילתין כתבה עכ"ל.

הלכה ט"ז

זה שעל הפרוכת ממונה על כל אורגי הפרוכות והרוקמין וכו'.

במסכת תמיד דף כ"ט ע"א אריב"ן אמר שמואל בשלשה מקומות דברו חכמים בלשון הבאי ואלו הן. התפוח, גפן, ופרוכת. תפוח הא דאמרן התפוח היה באמצע המזבח, פעמים שהיו עליו כשלוש מאות כור. גפן דתניא גפן של זהב היתה עומדת על פתח ההיכל וכל מי שמתנדב עלה או אשכול וכו' אמר ר"א בר צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלוש מאות כהנים לפנותה, פרוכת דתנן רשב"ג אומר משום ר"ש הסגן פרוכת עוביו טפח וכו' ושלוש מאות כהנים מטבילין אותה, ע"כ עיין במפרש.

והרמב"ם ז"ל פ"ז מהלכות כלי המקדש פסק לפרוכת ע"ש, ולא כתב להא דג' מאות כהנים וכו' ולא זכר לא ענין ההפוח ולא הגפן כלל, וראיתי להרב חק

נתן ז"ל בחידושויו על מסכת תמיד שכתב וז"ל והרמב"ם השמיט להני תרתי נראה שמפרש הא דאמרו לשון הבאי קאי אהני תרתי עכ"ל, שותיה דמר לא ידענא, וצריכה תלמוד דלשון הבאי אשלשתן קאי, ולא אמרו לשון הבאי כי אם על גזזמת שלוש מאות כהנים אבל הגפן של זהב היתה בבית המקדש, ואפר היו צוברין אותו ע"ג המזבח ימים, אבל שיתעכבו עד שיהי' צריך לפנותו בג' מאות כהנים זו גזומא, וכן הגפן לא היו מתעכבין לפנותה עד שיהיו צריכים כל כך כהנים וכן פירש המפרש שם. אמנם עיקרא דמילתא דזה אינו נכלל בשם השמטה כלל, לפי שכבר כתבתי משם המפרשים, דהרמב"ם ז"ל אינו כותב כי אם דברים שהיו נעשים לעתיד, אבל דבר דדיו שעתו ואינו נוהג לעתיד אינו מזכירו בחיבורו, ואם כן גפן שאינה חובה לא זכר לה, וכן שיצברו אפר ע"ג המזבח אינו חובה, ואפשר שלעתיד לא יעשו, ואם יעשו לא הוי דבר שבחובה ודוק.

פרק י' הלכה י"ב

ואין שואלין שני דברים כאחד, ואם שאל משיבין על הראשון בלבד.

וכתב מרן הרב כסף משנה ז"ל וז"ל ומה שכתב אין שואלין על שני דברים וכו' ברייתא שם ע"כ. והנה הברייתא היא בפרק בא לו אצל פרו דף ע"ג ע"א, ושם בע"ב קתני ואם הוצרך לשניים מחזירין לו שנים, שנאמר וישאל דוד בה' לאמר הארדוף אחרי הגדוד הזה האשיגנו ויאמר לו רדוף כי השיג תשיג והצל תציל, ופירש רש"י ז"ל ואם הוצרך לשניהם, כגון שהיה הדבר נחוץ ואין שהות להמתין כגון הארדוף האשיגנו דצקלג עכ"ל. והרמב"ם ז"ל לא העתיק הא דאם הוצרך לשנים, וכבר הוצרך הדבר וכו' שתירץ והביא ג"כ דברי הריטב"א ז"ל עש"ב. תמה עליו הרב לחם יהודא ז"ל וז"ל, קצת קשה למה השמיט הא דאיתא התם שאם הוצרך.

הלכות ביאת מקדש

פרק א' הלכה ה'

שתה יין כדי רביעית בלבד והיה בה מים כל שהוא או ישן מעט או הלך כדי מיל כבר עבר היין ומותר לעבוד וכו'.

בעירובין פרק הדר דף סד ע"ב אמר רמי בר אבא דרך מיל, ושניה כל שהוא מפגיץ את היין, ופרש"י ז"ל ושנה כל שהוא או זה או זה ע"כ. ופר"ך ודרך מיל מפגיגה יין, והתניא מעשה ברבן גמליאל שהיה רוכב על החמור, והיה הולך מעכו לכזיב וכו' כיון שהגיע לכזיב, בא אחד לשאול על נדרו, אמר לו טייל אחרינו עד שיפוג יינינו, וטייל אחריהם ג' מילין וכו' ירד רבן גמליאל מן החמור והיתר לו את נדרו וכו' וקתני מיהא ג' מילין שאני היין האיטלקי דמשכר טפי, והאמר רב נחמן וכו' רכוב שאני, השתא דאתית להכי לרמי בר אבא נמי לא קשיא רכוב שאני ע"כ. ופרש"י ז"ל רכוב שאני דאין לו טורח הדרך עכ"ל. ועיין מר"ן הרב כסף משנה ז"ל והשמיט הרמב"ם ז"ל הא דרכוב בעי ג' מילין כדאמרו בגמרא ברבן גמליאל ומעשה רב, והראב"ד ז"ל לא השיגו בזה, והרב כסף משנה ג"כ שהורה מקום פסק הרמב"ם ז"ל הוא מההיא דפרק הדר ושם נאמר האי חילוק בין רוכב למהלך לא דבר בזה כלל ואתמיהה. ועיין להרב לחם יהודא שהאריך הרחיב לישיב דעת רבי' דלא חילק בין רכוב למהלך, ותלה על הסמ"ג דכתב בהדיא דרכוב סגי במיל, ועיין גם בש"ך סי' רמ"ב סק"ט עש"ב.

פרק ו' הלכה א'

כל כהן שיש בו מום בין מום קבוע בין מום עובר לא יכנס למקדש וכו'.

סנהדרין דף ל"ה ע"ב תוספות דבור המתחיל מעם מזבחי וכו' כתבו וז"ל אפילו אין שם כהן הראוי לעבוד וכו' נדחית וכו' ע"ש וכתב הרב מראה הפנים ז"ל בירושלמי מסכת נ"ז פ"ד ה"ה ד"ה אם עבו וכו' וז"ל והמסקנא התם כרבא, דאפילו בקרבן צבור, דמעם מזבחי כתיב מזבחי המיוחד לי, ומאי ניהו תמיד. והרמב"ם ז"ל לא הזכיר כלל מדין רוצח בעבודה, ולענין נשיאות כפים כתב בפ' ט"ו מהלכות תפלה כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, והחמיר עליו אפילו שעשה תשובה, ואם כן קל וחומר הוא דפסול לעבודה וכו' ע"ש.

הלכות איסורי מזבח

פרק ב' הלכה ב'

ויש מומין אחרים מיוחדים בבהמה וכו' אם היה גלגל עינה עגול כשל אדם וכו'.

במסכת בכורות בפרק על אלו מומין ד"מ ע"א וז"ל שגלגל עינו עגול כשל אדם, ופר"ך למימרא דלאו אורחיה ורמינהי וכו' אמר רב יוסף לא קשיא הא באכמא הא בחוורא ע"כ. ופרש"י ז"ל באוכמא שחור שעל עין הבהמה אינו עגול כשל אדם, הא בצירא, כל בית מושב הלובן והצירא קרי ציריא, והא ודאי עגול כשל אדם ע"כ, וגירסת רש"י בגמרא הכי, הא באוכמא והא בציריא. וכתב מרן הכ"מ בפ' הנ"ז על אלו מומין את שגלגל עינו עגול וכו' ובגמרא למימרא וכו' אר"י לא קשיא וכו' ויש לתמוה על רבינו שסתם דבריו ולא חילק בזה, אולי לא היה זה בגירסתו וכו' עיין שם באורך, ועיין להרב לחם משנה ועיין להרב לחם יהודא ז"ל.

פרק ג' הלכה י"א

נמצאו כל האסורים למזבח הלא המה ארבעה עשר ואלו הן, בעל מום וכו' וכלאים ויוצא דופן, ורובע ונרבע וכו'.

ובהשגות אמר אברהם מאי טעמא לא תני יתום שנולד אחר שחיטת אמו.

וכתב הרב בית יוסף משם מהר"י קורקוס ז"ל וז"ל והרי"ק תירץ דיתים הוי בכלל יוצא דופן דכיון שנולד אחר שנשחטה אמו אין זה לידה וכו'. ומשום דקימא לן אי אפשר לצמצם השמיטו רבינו ע"כ. ועיין להתיור"ט ז"ל במסכת בכורות פרק ט' מ"ד ד"ה ויתום עיין שם באורך.

פרק ה' הלכה ו'

הגוגב או הגוזל והקריב וכו'.

וכתב מר"ן הכסף משנה, ואמרינן בירושלמי דרבים היינו ג', ולא ידעתי למה השמיטו רבינו עכ"ל. האי מילתא דירושלמי היא בפרק הניזוקין הלכה ו', ובמראה הפנים ד"ה וכמה הם רבים שלושה וכו' וז"ל ובכסף משנה וכו' ביאר רבינו ז"ל בה' נזירות פ"ז וכן בפט"ז מהלכות טומאת המת דכתב בהדיא רבים הם שלושה עכ"ל.

הלכה ז'

ומפני תקנת מזבח אמרו שהחטאת הגזולה אם נודעה לרבים אינה מכפרת וכו'.

וּכְתַב הָרֹב כֶּסֶף מִשְׁנֵה ז'ל וז'ל וְאִמְרִינָן בִּירוּשְׁלַמִּי דְרַבִּים הֵיינוּ שְׁלוּשָׁה, וְלֹא יָדַעְתִּי לְמָה הַשְׁמִיטוּ רַבֵּינוּ עֲכ"ל, כְּתַב הַשְׁכָּנָה ג' עֵינָן תִּירוּט ז'ל.

וְהַרְמַב"ם ז'ל בִּפ"ח מַעֲשֵׂה הַקִּרְבָּנוֹת הִלְכָּה י' וּבִפְרָק י"ב מֵהִלְכוֹת טוֹמְאָת צִרְעַת הִלְכָּה ה', הַשְׁמִיט הָא דר"ל דְּרוֹק תַּפֵּל דְּצִרְיָן שִׁיחָא עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד. עֵינָן לְהַרְבֵּי ז'ל בִּשְׁאֵלוֹת וְתִשְׁבוּבוֹת לְלִשְׁנוֹת הַרְמַב"ם ז'ל סִימָן רמ"ט וְעֵינָן שֵׁם בְּמָה שֶׁהָאֵרִיךְ וּבִסּוּף דִּבְרֵיו כְּתַב וז'ל וּלְפִי שְׁאִינִי כְּדָאִי לְהִגִּיה סְפָרִים, לֹא אִמְרֵתִי דְלֹא גִרְסִינָן לְהָאִי מִסְקָנָא. וְרַשִּׁי ז'ל לֹא הִזְכִּיר לְשׁוֹן זֶה, וְהִכִּי מִסְקִינָן לֹא אֲלֵא בַר מִמִּי רִגְלִים. וְאַעֲפִי שְׁכַתְּבִי כָּל זֶה אֲנִי סוֹבֵר שִׁישׁ חוֹלֵק עַל רִישׁ לְקִישׁ אֲלֵא שְׁצִרְיָן בְּדִיקָה וְחָפוּשׁ בְּתוֹסַפְתָּא וּבִירוּשְׁלַמִּי עֲכ"ל.

פרק י"ב הלכה ט"ו

^{אוצר החכמה} **כִּיצַד לֶשֶׁה חֲמֵץ או עֲרֵכָה חֲמֵץ או קֹטֶפֶה חֲמֵץ או אִפָּאָה חֲמֵץ לֹקֶה וְכו'.**

מִנְחֹת פ"ה דַּע"א כָּל הַמִּנְחֹת נִילוּשׁוֹת בְּפוֹשְׁרִין וּמִשְׁמֶרֶן שְׁלֹא יִחְמִצּוּ וְכו', וְחַיִּיב עַל לִישְׁתֵּן וְעַל עֲרִיכְתָן וְעַל אִפְיִיתָן ע"כ וְהָתָם בְּדָף נ"ו ע"א אִמְרַב רַב פֶּפֶא אִפָּאָה לֹקֶה שְׁתֵּימִם, אַחַת עַל עֲרִיכְתָהּ וְאַחַת עַל אִפְיִיתָהּ, וּפְרִיךְ וְהָאִמְרַת מָה אִפִּיָּה מִיּוֹחַדָּת שֶׁהִיא מַעֲשֵׂה יְחִידִי וְחַיִּיבִים עָלֶיהָ בְּפָנֵי עֲצֻמָּה, לֹא קָשִׁיָּא הָא דַּעֲרֵךְ הוּא וְאַפָּה הוּא, הָא דַּעֲרֵךְ חֲבֵרִיָּה, וְיִהִיב לִיָּה וְאַפָּה הוּא ע"כ וְעֵינָן פִּירוּשׁ רַשִּׁי ז'ל.

וְהַרְמַב"ם ז'ל בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקִּרְבָּנוֹת פ"ב הַט"ו הַשְׁמִיט לְהָאִי דְרַב פֶּפֶא, וְכְתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנֵה ז'ל וִישׁ לְתַמּוּהָ לְמָה הַשְׁמִיט רַבֵּינוּ ז'ל מִיִּמְרָא זֹו עֲכ"ל, עֵינָן לְהִרְבֵּי לַחֵם יְהוּדָה ז'ל שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַלֶּחֶם מִשְׁנֵה ז'ל דִּתִּירֵךְ דְּרַבֵּינוּ מִפְּרֶשׁ כְּפִירוּשׁ הַתּוֹסַפּוֹת, וְהִקְשָׁה עַל דִּבְרֵיו עֵינָן שֵׁם, וְעֵינָן בְּדִבְרֵיו מָה שְׁכַתְּבָה בְּעַד הַרְמַב"ם עַל דְּבַר הַשְׁמִטָּה עֵינָן שֵׁם בְּאוּרֵךְ.

הלכות תמידין ומוספין

פרק ב' הלכה י"ב

כִּיצַד תּוֹרֵמִין מִי שִׁזְכָּה לְתִירוֹם טוֹבֵל וְכו' וְחוֹתָה מִן הַגְּחָלִים שֶׁנִּתְאַכְלוּ בְּלֵב הָאִשׁ וְיִוֹרֵד לְמִטָּה לְאַרְץ. וְכו'.

הלכות מעשה הקרבנות

פרק ו' הלכה ו'

הוֹלֵךְ וּמִדִּיחָן בְּמִים שְׁנֹאִמְרַב וְהַקִּרְבַּב וְהַכְּרַעִים יִרְחֹץ בְּמִים וְלֹא בֵּינָן וְלֹא בְּמִזְוֵג וְלֹא בְּשֹׂאֵר מִשְׁקִין וְכָל הַמִּימּוֹת כְּשֵׁרִים וְכו'.

זִבְחִים דָּף כ"ב ע"א, אר"ל (אִמְרַב רִישׁ לְקִישׁ) מִי הַמְקוּה כְּשֵׁרִין לְמִי כִיּוֹר, לְמִימְרָא דְלֹאֻ מִיִּים חַיִּים נִינְהוּ, וְהַתְּנִיא בְּמִים וְלֹא בֵּינָן, בְּמִים וְלֹא בְּמִזְוֵג, בְּמִים לְרַבּוֹת שֹׂאֵר מִים, וְקַל וְחֹמֶר לְמִי כִיּוֹר, לֹאֻ דְּמִים חַיִּים נִינְהוּ? לֹא! דְּקִרְיִשׁ, וְקִרְיִשִׁי מַעֲלִיּוֹתָא הִיא? וְהָא תִנָּא ר' שְׁמוּאֵל מִים שֹׂאִין לְהֵם שֵׁם לִיּוּי, יִצְאוּ מִי כִיּוֹר שִׁישׁ לְהֵם שֵׁם לִיּוּי, אֲלֵא לֹאֻ דְּרֹאִיִין לְמִי כִיּוֹר, אֲלֵמָא מִים חַיִּים נִינְהוּ, תִנָּאִי הִיא, דֹּאֲרִי מִי כִיּוֹר רִישׁ אִוְמֶר מִי מַעֲיָן הֵם, וְחַכְמִים אִוְמְרִים שֹׂאֵר מִימּוֹת ע"כ.

וְכְתַב הַכֶּסֶף ז'ל וז'ל וְמָה שְׁכַתְּבָה וְלֹא בֵּינָן וְלֹא בְּמִזְוֵג וְכו' כר"י שֵׁם פְּרָק ב' זִבְחִים, וְמָה שְׁכַתְּבָה וְכָל הַמִּימּוֹת כְּשֵׁרִין שֵׁם לְרַבּוֹת שֹׂאֵר מִים, וְפִי' רַשִּׁי ז'ל שֹׂאֵר מִים אִפִּילוּ מְכֻוֹנְסִים וְכו' וְהַשְׁמִיט הַרְמַב"ם ז'ל הָא דִּתְנָא ר"ש בְּמִים יִצְאוּ מִי כִיּוֹר שִׁישׁ לְהֵם שֵׁם לִיּוּי. וְעִי' תּוֹסַפּוֹת שֵׁם ד"ה יִצְאוּ מִי כִיּוֹר וְכו' וְכִבֵּר הָרַב מִשְׁנֵה לְמַלְךְ ז'ל תִּמָּה עָלָיו ז'ל וְכָל הַמִּימּוֹת כְּשֵׁרִים, זִבְחִים אִמְרִינָן מִים שֹׂאִין לְהֵם שֵׁם לִיּוּי, יִצְאוּ מִי כִיּוֹר, וּמִתְבָּאֵר שֵׁם דְּכָל הִיכָא דְּכִתִּיב מִים אִין מִי כִיּוֹר כְּשֵׁרִים, וְלֹא יָדַעְתִּי לְמָה הַשְׁמִיט דִּין זֶה, וְעֵינָן לְהִרְבֵּי רֵנוּ לִיעֲקֹב שֶׁבִּסּוּף סֶפֶר מִזְבַּח כִּפְרָה עַל מִסְכַּת זִבְחִים מָה שְׂרָצָה לְתִרְיָן עֵינָן שֵׁם בְּאוּרֵךְ.

פרק ח' הלכה י'

וְכָל שִׁבְעַת הַסְּמָמִים שֶׁמַּעֲבִירִין עַל הַכֶּתֶם מַעֲבִירִין עַל דָּם חֲטָאֵת חוּץ מִמִּי רִגְלִים שֹׂאִין מְכַנִּיסִים מִי רִגְלִים בְּמִקְדָּשׁ.

מס' זִבְחִים פְּרָק דָּם חֲטָאֵת דָּף צ"ה ע"א אִמְרַב רַב נַחֲמָן אִמְרַב רַבָּה בַר אֲבֹוֶה דָּם חֲטָאֵת וּמִרְאוֹת נִגְעִים צְרִיכִים ז' סִימָנִים. וְתִנָּאִי שֹׂאִין מְכַנִּיסִין מִי רִגְלִים בְּמִקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד, אֲלֵא דְּמַבְלַע לִיהוּ בְּרוֹק תַּפֵּל,

הלכות עבודת יום הכיפורים

פרק א' הלכה ז'

בימי בית שני צץ המינות וכו'; היו משביעין אותו ערב יום הכפורים וכו'.

רבינו השמיט הא דתנינן מסרוהו זקני ב"ד לזקני כהונה והעלוהו לעלית בית אבניטס וכו'. ובש"ס איתא תנא ללמדו חפינה, ופרש"י ז"ל לזקני כהונה ללמדו חפינה וכו' ועבודה קשה היא, ומוליכין אותו לבית אבטינס ששם הקטורת מצוי, ע"כ עיין שם. והרב לחם משנה תירץ וז"ל דכיון דכתב כל שבעה ימים מרגילין אותו בעבודה, ודאי שהיו מלמדין אותו זאת ג"כ, שהרי זו היא העבודה הקשה שבמקדש ע"כ, והביא דבריו הרב לחם יהודה ז"ל והרבה להשיב על דבריו ע"ש, והרב לחם יהודה ז"ל כתב דלכאורה נראה דרבינו אזיל לטעמיה למה שכתב בפירוש המשניות וז"ל היו מוליכין אותו לעלית בית אבטינס ללמדו חפינה, וזה לדעת האומר שהיא מהעבודות הקשות שבמקדש, ועוד נבאר בתחילת מנחות כי אין הדבר כן, אלא כמו שכתב לשם מלא חפניו כדחפני אינשי עכ"ל, דהא ליתא בחיבורו לקמן בפ"ד נראה שחזר בו, שפסק דחפינה היא מעבודות הקשות וכו'; ואם כן למה שפסק שם היה לו להעתיק מתניתין דמסרוהו וכו' ועיין להרב בנז' שישב דעת הרמב"ם ז"ל, ולא חזר בו מפירוש המשניות, וחילק בין חפינה שבחוץ לחפינה שבפנים עיין עליו דברים ראויים למי שאמרם. ולדידי נראה לי דבבית ראשון שהיו כהנים גדולים וחכמים בתורה כדחזי והיו מאריכין ימים, לא צריכים ללמדם חפינה, ובשנה ראשונה למינויו היה צריך ללמוד חפינת הקטרת ומאליו היה בא לעלית בית אבטינס ולומד, ולא צריך חס ושלום מסירה, ובשאר השנים לא היה צריך. אומנם בעוונות הרבים בבית שני שהיו כהנים גדולים עמי הארץ וגם מינים צדוקים ואפיקורוסים וביתוסים, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל, וז"ל בבית שני צץ המינות, תקנו שימסרו אותו לזקני כהונה ללמדו חפינה, וזה בכל שנה, שלא היו מאריכין ימים, דעליהם כתיב ושנות רשעים תקצורנה שלא היו משלימין, ועם לעתיד לבוא בבית שלישי לא יהיו כהנים גדולים צריכים לימוד ע"י מסירה ח"ו, וכבר כתב מראה הפנים הבאתי דבריו לעיל סי' ז' דאין דרכו של הרמב"ם ז"ל להביא אלא דבר שנהג ועתיד לנהוג, ולא מדברים שאינם אלא לפי שעה עכ"ל. וא"כ לימוד החפינה שלא נהג בבית ראשון אלא בבית שני, ובבית שני לא נהג כל השנים

יומא דף כ"ד ע"א בעי רבי אבין תרומת הדשן בכמה, מתרומת מעשר ילפינן לה, או מתרומת מדין ילפינן לה, תא שמע דתני רבי חייא נאמר כאן והרים ונאמר להלן והרים, מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו ע"כ. ופירש רש"י ז"ל ת"ש דמתרומת קומץ ילפינן לה, לא יפחות מאומד מלא הקומץ, ואם רצה להוסיף יוסיף, דהא ליכא למימר דוקא קאמר, דהא לא אפשר לפשוט ידיו ברמץ גחלים ורתחות עכ"ל.

והרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות תמידין לא הביא שיעור דקומץ, וכבר תמה עליו בזה הרב משנה למלך שם. ועיין להרב עקיבה איגר ז"ל שכתב שם ד"ה תורמין את המזבח.

פרק ח' הלכה י'

ומרובעות הן אורך כל חלה שבעה טפחים וכו'.

שם פרק י"א משנה ד' כל המנחות יש בהם מעשה כלי בפנים, ואין בהם מעשה כלי בחוץ, כיצד ארכן שבעה ורחבן ד' וכו' ע"כ. וכתב הרב תי"ט ז"ל ד"ה כיצד וז"ל הוא שאל על סיבת היות לחם הפנים נאפה בדפוסים, ואמר שסיבת זה שיהא בעל שטחים מששה רוחות, וכן שתי הלחם הרמב"ם ז"ל וכו' אבל תמהני דחבורו פרק ח' מהלכות תמידין לא כתב הכפילות בשתי הלחם, עד כאן לשונו.

פרק ט' הלכה י'

מנחת האיש קודמת למנחת האשה.

ירושלמי הוריות פרק ג' הלכה ד' קרבן איש וקרבן אשה, קרבן איש קודם, הדא דתימר כשהיו שניהם שוים, אבל אם היה זה פר וזה גדי כההיא דמר רבי פינחס בשם רבי הושעיא, ועבד מביא פרק ורבו מביא שעיר עבד קודם לרבו ע"כ. והרמב"ם ז"ל בהלכות תמידין ומוספין פרק ט' הלכה י' כתב מנחת האיש קודמת למנחת האשה ע"כ. וכתב הכ"מ ז"ל תוספתא פ"י דזבחים ע"כ והשמיט האי חילוקא, דהני מילי בשוין וכו' ותמה עליו הרב מראה הפנים שם וז"ל ולא הביא מהא דמחלק הכא בין שניהם שוין או לא עכ"ל.

ששימש שמעון הצדיק, וגם לא ינהג לעתיד לבוא, משום הכי השמיטו הרמב"ם ז"ל, ומהכא סייעתא לסברת הרב מראה הפנים ז"ל.

אמנם אכתי תקשי דלפי הדברים היה לו להשמיט ג"כ ענין השבועה שהיתה דוקא בבית שני כדכתב הרמב"ם ז"ל, וגם לא תהיה לעתיד לבוא ח"ו, ומהכא תיובתא למה שכתב, הרב מראה פנים, ואם כן מדברי הרמב"ם ז"ל לא תסייעיה ולא תכסיפיה להרב מראה הפנים ודוק.

ואיכא למימר לעולם דבר שהוא דוקא לשעה אין מביאו הרמב"ם ז"ל ושאיני שבועה דנפקא מינה לדידן בני הגולה שרבו המינים, וא' עושה פרט בשביל הצבור, וחיישין שמא תהיה כונתו למינות כגון שלוחי צבור יש תקנה להשביעם דמציאות שקלת מעלמא? ודמא להא דאבעיא לן בגמרא כשר נחירה שהכניסו ישראל לארץ ישראל אי שרי למיכליניה או לא, עיין שם והקשו דמאי מבע"א ליה דמאי דהוה הוה, ותירץ הרא"ש ז"ל דנפקא מינה למי שאסר עליו וכו' והאי שבועה דפסק הרמב"ם ז"ל דכותה ודוק.

אוצר החכמה

הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי וכו' נכנס לתוך עדרו וכו' ובתוספתא דפרק ב' דבכורות איתא וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר המוסר בהמתו לכותי לרעות אעפ"י שאינו רשאי ולשחרית בא ומצא זכרים בזקנות אצור החכמה אינו חושש שמא הביא וכו' והרמב"ם ז"ל ושאר פוסקים השמיטו האי חילוקא דאיתא בתוספתא ותמה עליהם הרב הלכות יוס טוב דף ג"ב ע"א וע"ב והניח הדבר בתמיהא עיין שם באורך, שהאריך הרחיק שבבא זו יש בה רבותא טפי דלא שמעינן במתניתין משתי חלוקות הנז', ונראה דרבינו כיון דסתם וכתב הנכנס לעדרו וכו' סתמו כפירושו יהיה רועה גוי או כותי או ישראל, משום הכי לא הוצרך להביא מאי דאיתא בתוספתא והרמב"ם ז"ל ושאר הפוסקים הלכו בעקבותיו ודוק. ואגב ראיתי להרב הלכות יוס טוב שכתב דלאו דוקא ישראל, אלא הוא הדין גוי עיין עליו. והנה בתוספתא שבדפוס גדול, הנוסחא היא גוי עיין שם, ועיין בספרי הקדוש לפי ספרי אות כ' ד"ה כלל מה שכתבתי שם.

הלכות שגגות

פי"ד הלכה ב'

או שעקרו אב מאבות מלאכות וכו'.

הוריות ד"ד ע"ב בעי ר' זירא אין שבת בשביעית מהו, במאי טעו, בהדין קרא בחריש ובקציר תשבות, בזמן דאיכא חריש איכא שבת, ובזמן דליכא חריש ליכא שבת. מי אמרינן כיון דמקיימי לה בשאר שני שביעית כקיום מקצת וביטול מקצת דמי, או דילמא כיון דקא עקרינן לה בשביעית כעקירת הגוף דמי. אמר רב תא שמע וכו' ש"מ אין שבת בשביעית, כביטול מקצת וקיום מקצת דמי ש"מ ע"כ. והרמב"ם ז"ל בהלכות שגגות פי"ד השמיט האי מילתא דבעי ר' זירא ונפשיטא. וכתב הלח"מ שם וז"ל והשתא יש לתמוה על רבינו אמאי לא הביא ג"כ ההיא בעיא דרב זירא, לכן נ"ל וכו' ע"ש דיהיב טעמא על דבר השמיטה, ועיין להרב מגן גבורים שם שהביא דברי הלח"מ ז"ל ושדא ביה נרגא, ומדברי הירושלמי, בסוף דבריו כתב וז"ל ועדיין נשאר לנו לפרש למה השמיט רבינו להך דרבי זירא וכו' ע"ש שהאריך.

ובירושלמי סנהדרין פ' יו"ד ה"ו בענין עיר הנדחת איתא גרים ותושבים מהו שישלימו לרוב, היו שם ביכרים של חיה ושל עוף ושל דגים, עוף שהוא טס

פרק ט' הלכה ז'

ואחר כך משלח את השעיר החי ביד איש המוכן להוליכו למדבר וכו'.

במסכת יומא פ"ז דע"א ע"א עתי משלח מצאו בשוק לכהן גדול אומר לו אישי כהן גדול עשינו שליחותך, מצאו בביתו אומר לו מחיה מתים עשינו שליחותך, ופירש רש"י מצאו בשוק מכבדו לפני הבריות שאומר לו אישי כהן גדול וכו', מחיה מתים הוא הקב"ה, ע"כ. ונראה פשוט דחובה רמא על איש עתי להקביל פני כהן גדול, ולחזור עליו מדקתני מצאו בשוק מצאו בביתו, דאם אינה חובה, הוה ליה לומר אם פגע בו בשוק וכו', ומהתימא על הרמב"ם ז"ל שלא זכר זה בחיבורו ולא ראיתי כעת מי שנתעורר בזה.

הלכות בכורות

פרק ד' הלכה ז'

הלוקח בהמה מן הגוי ואין ידוע אם בכרה כו'.

בכורות פ"ג דף כ"ג רבן שמעון בן גמליאל אומר

בפ"ט מהלכות איסורי ביאה ה"ב וכו' ואף על פי כן טמאה היא למפרע כדאמרינן להדיא בבביתא לקמן, וכן התם וכו' ועל כרחיק לומר דהאי בביתא דטומטום ואנדרוגינוס לאו כולי עלמא היא וכו' ולא כמ"ש הלחם משנה בפשיטות לדינא להך דהכא עכ"ל עיין שם.

פרק ג' הלכה ד'

כיצד אשה שהיתה טהורה ואין לה וסת ובדקה עצמה בשחרית ומצאה טהורה וכו' טמאות למפרע וכו'.

ירושלמי מסכת נדה פ"ק ה"א טומטום ואנדרוגינוס שראו, דין שעתן, מה את שמע מנה אר"י טומטום ואנדרוגינוס ספק, ומעת לעת ספק ואין ספק לספק ע"כ. ופירש הפ"מ ז"ל טומטום ואנדרוגינוס שמטמאין בדם כאשר כדתנן בפרק שני דזבין ואם ראו דין שעתן, דלא גזרו בהו לטמא למפרע. מה את שמע מינה למפשט בעין, אר"י הכי קאמר מה טעם אמרו דין שעתן מפני שטומטום ואנדרוגינוס טומאתן מספק היא, דספק אשה הם, וטומאה מעת לעת גם כן מספק הוא ואין ספק לספק שלא גזרו חכמים אלא טומאה ודאי וכו' עיין שם.

וראיתי להרב משנה למלך הלכות טומאת משכב ומושב פרק ג' הלכה ד' שכתב בפשיטות להא דאיתמר בירושלמי ז"ל דע שזהו דוקא בודאי, אבל בספק אינה מטמאה למפרע, וכן טומטום ואנדרוגינוס שראו דין שעתן לפי שטומאתן מספק וכו' הכי איתא בירושלמי ולא ידעתי למה השמיט רבנו דין זה עכ"ל. והרב מראה הפנים שם גם הוא תמה על הרמב"ם ז"ל שלא זכר הא דירושלמי, ותירץ בטוב טעם ודעת עיין עליו. ובסוף דבריו כתב ז"ל ולא כמו שכתב הרב משנה למלך בפשיטות לדינא דהכא עכ"ל עיין שם.

הלכות נזקי ממון

פרק י"ג הלכה י"ד

לא יוציא אדם תבנו וקשו לרשות הרבים, כדי שידושו ויעשו זבל, ואם הוציא קנסוהו חכמים שיהיו כהפקר, וכל הקודם בהם זכה מעת שנידושו והשביחו, ואם קדם אדם וזכה

למעלה מעשרה מהו? ע"כ. ופי' הפ"מ וזה לשונו גרים ותושבים מהו שישלימו הגרים לתושבים לרוב, היו שם ביברים שהיו בחפירה תחת הארץ. אי נמי עוף טס בקנו למעלה מעשרה שהיו נחשבין בכלל שלו ויהיו אבודין כשאר ממונם ע"כ, הרמב"ם ז"ל השמיט כל זה עי' מראה הפנים, דבור המתחיל היו שם גרים, ודבור המתחיל היו שם ביברים.

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק א' הלכה ז'

טומטום ואנדרוגינוס נותנין עליהם חומרי האיש וחומרי האשה וכו'.

ירושלמי נדה פרק א' הלכה א' הוא עצמו מהו שיטמא בספק, נשמיענה מן הדא טומטום ואנדרוגינוס שראו דיין שעתן, מה את שמע מינה אר"י טומטום ואנדרוגינוס ספק, ומעת לעת ספק, ואין ספק לספק, וכאן ראייתה ספק, ומעת לעת ספק ואין ספק לספק ע"כ.

ופירש הפ"מ ז"ל וז"ל הוא עצמו, הדם ספק עצמו מהו שיטמא בספק למפרע וכו' נשמיענה מן הדא, דתנינן בתוספתא דנדה פ"א, טומטום ואנדרוגינוס שמטמאין בדם כנדה כדתנן פ"ב דזבין ואם ראו דיין שעתן, דלא גזרו בהם רבנן לטמא למפרע, מה את שמע מינה למפשט בעין, אמר ר"י הכי קאמר מאי טעמא אמרו דיין שעתן מפני שטומטום ואנדרוגינוס טומאתן מספק היא, דספק אשה הן, וטומאת מעת לעת ג"כ מספק היא, ואין ספק לספק, שלא גזרו חכמים אלא לדם טמא ודאי, והכי נמי כן, דראיתה ספק טמא הוא, ולא גזרו חכמים ז"ל מעת לעת בכהאי גוונא דהוי ספק ספיקא דלא חיישינן עכ"ל. והרמב"ם ז"ל לא הביא להאי תוספתא דאנדרוגינוס וטומטום ומאי שמעינן מינה, וראיתי להרב ז"ל שנתעורר בזה וז"ל והרמב"ם ז"ל לא הביא להאי תוספתא לא בדין טומטום ואנדרוגינוס שכתב בפרק א' ממשכב ומושב הלכה ז' שלא כתב אלא לשון המשנה דזבין, ולא כתב כלום מדין שעתן, וגם לא זכר כלום בפרק ג' שם בדיני טו' מ' מעת לעת שבנדה לחלק בין עיקר הטומאה מספק הוא או לא כדמחלק הש"ס דהכא, ופשיט לה מהתוספתא, ונראה שדעתו ז"ל שלא פסק כהאי תוספתא, דטעמו דהא כתמים נמי עיקר טומאתן מספק כמבואר בכמה מקומות במכילתין, וכמו שביאר בדבריו

בהם משעת הוצאה לרשות הרבים אין מוציאין מידו.

היא גמרא בבא קמא דף ל' ע"ב, וקתני עלה בש"ס והכא בהלכה ואין מורים כן קא מפלגי, דאתמר רב הונא אמר הלכה ואין מורים כן, רבי אלעזר בר אבא אומר, הלכה ומורים כן ע"כ. ומור"ם ז"ל בחשן משפט סי' תי"ו ס"א כתב מיהו יש אומרים דאין מורין לו לכתחלה וכו' והיא סברת רב הונא. והרמב"ם ז"ל השמיט האי פלוגתא דהלכה ומורין או אין מורין, וכתב הכסף משנה ז"ל ולפי זה יש לתמוה על רבינו למה לא הביא הא דאין מורין וכו'. וי"ל שסובר רבינו דהא דקאמר דהלכה ואין מורין כן פליגי, דחוויה בעלמא הוא ע"כ. וכן כתב בב"י ע"ש. ועיין באר הגולה שם מה שיישב, עיין שם.

אוצר החכמה

הר

הלכות חובל ומזיק

פרק ב' הלכה כ'

כשפוסקין ב"ד על המזיק ומחייבין אותו לשלם גובין ממנו הכל מיד ואין קובעין לו זמן כלל וכו'.

בבא קמא דף מ"ו ע"א אר"ב א מנין שאין נזקקין אלא לתובע תחלה שנאמר מי בעל דברים יגש אליהם, יגיש דבריו אליהם. אמרי נהרדעי פעמים שנוקקין לנתבע תחלה, והיכי דמי דקאמר נכסי נכסיה עכ"ל. וכתבו התוספות ד"ה אין נזקקין וכו' וז"ל ויש מפרשים כגון שזה תובע שחבל בו, ושמעון אומר יש לי שאר תביעות עליו, ומגבינן לראובן דמי חבילתו אעפ"י ששמעון אומר שהיום או למחר יביא עדים, אין ממתינין לו כלל, דקימא לן בפרק החובל דף צ"א דאין נותנין זמן לחבלות, ויותר משמע לפרש לענין חבלה מלענין מלוה, מדמייתי עלה קרא דאשרו חמוץ בפה אחד דיני ממונות דף ל"ה ושם.

והרמב"ם ז"ל השמיט האי דינא דאין נזקקין אלא לתובע תחלה, וראיתי לבעל עין משפט מסורת הש"ס שנרגש מזה וכתב וז"ל מיימוני פרק ב' מהלכות חובל הלכה כ' וכפירוש התוספות בשם מפרשים וכו' כונתו רצויה, דכונתו מפרש הא דאין נזקקין וכו' כיש מפרשים דמפרשי לה בחובל בחברו מיירי ולא במלוה. והרמב"ם ז"ל בהלכות חובל פרק ב' הלכה כ' כתב וז"ל וכשפוסקים הבית דין על המזיק וכו' גובין ממנו

הכל מיד, ואין קובעין לו זמן ע"כ. וטעמא דהא דקאמר בגמרא אין נזקקין, בחובל מיירי כיש מפרשים, איך שיהיה אפילו יהבינן לבעל המסורת כל דיליה דההיא דפסק בפרק החובל היינו הך דהכא מכל מקום למה לא פסק להא דאמרי נהרדעי פעמים וכו' וצ"ע. אחר כל אלה הדברים חזי הוית להרב אורים ותומים ז"ל סימן כ"ד סק"א שכתב וז"ל, הרמב"ם ז"ל השמיט הך דינא וכו', והגאון מוהר"ר בעז ז"ל בקבעו לש"ס עין משפט תמה בגליון הש"ס על השמטה זו, והש"ס שנדפס מחדש מאמסטרדם וכ"פ דמ"ן נדפס בעין משפט כי הרמב"ם ז"ל מפרש כפירוש יש מפרשים וכו' והביאו הרמב"ם בהלכות חובל וכו', ובאמת לא דק המגיה ההוא, כי הרמב"ם ז"ל לא העתיק בהלכות חובל רק שאין נותנין זמן לחבלות והוא האמור בגמרא בפרק החובל להדיא, אבל אם תבעו הנחבל, והחובל טוען יש לי עדים כנגדו בידך שהוא פי' של נזקקים לתובע תחלה, זה לא נזכר בהרמב"ם כלל, ועוד א"כ הוה ליה להביא בהעתיקו אין נותנין זמן לחבלות דבזילי נכסיה נותנין, דהא נהרדעי אמרי דבזילי נכסיה נותנים וכו' עיין שם באורך. וכן ראיתי להמגיד משנה ז"ל שכתב על דברי הרמב"ם ז"ל דפ"ב דהחובל וז"ל וכשפוסקין ב"ד וכו' אין נותנים לחבלות מפורש בגמ' בהחובל ומשנה עכ"ל ולא הראה מקום להא דמציעא ודוק.

הלכות רוצח ושמירת הנפש

פרק ח' הלכה א'

מצות עשה להפריש ערי מקלט שנאמר שלש ערים תבדיל לך וכו'.

ירושלמי מסכת סוטה פרק ט' ערי מקלט מה הם, אין תימר למחלוקת ניתנו מביאות עגלה ערופה, אין תימר לבית דירה ניתנו אין מביאות ע"כ, ועיין הפ"מ ז"ל, והנה בהאי תלמודא מוקי דערי מקלט אם מביאות עגלה ערופה או לא, הוא במחלוקת שנויא, אבל בתלמוד בבלי במסכת מכות מוכח דיש חילוק בין שש ערי מקלט למ"ב ערי מקלט ע"ש. והרמב"ם ז"ל לא זכר מזה כלל, ועיין במראה הפנים שם דיבור המתחיל ערי מקלט מה הן וכו' עיין שם.

פרק ט' הלכה ב'

ומורדין אותה אל נחל ששוטף בחזקה וזהו איתן האמור בתורה.

מסכת סוטה פרק ט' משנה ח' ומורידין אותה לנחל איתן, ואיתן כמשמעו קשה אעפ"י שאינו איתן כשר, ופירש הרב עובדיה מברטנורא ז"ל שלא נאמר איתן אלא למצוה ולא לעיכובא ע"כ. וכתב הכסף משנה פרק ט' מהלכות רוצח וז"ל ודע שיש במשנה שנינו אעפ"י שאינו איתן כשר וכו', ולא ידעתי למה השמיטו רבינו עכ"ל, עיין התויו"ט ז"ל שם בד"ה אעפ"י וכו' מה שכתב שם בזה ע"ע.

אורח חיים

אורח חיים

פרק י"ב הלכה ב'

וכן נקורי תאנים וענבים והקישואין והדילועין והאבטיחים והמלפפונות כו' ונמצא נשוך אסור.

משנה תרומות פרק ח' מ"ו נקורי תאנים וענבים וכו' והאבטיחים וכו' אפילו הם ככר וכו' כל שיש בו ליחה אסור וכו' ע"ש. וכתב התויו"ט ז"ל דבור המתחיל אפילו הם ככר וכו'. והרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות רוצח ושמירת נפש השמיט זאת הבבא וכו' ע"ש.

הלכות מכירה

פרק א' הלכה ד'

כיצד בכסף מכר לו בית מכר לו שדה ונתן לו הדמים קנה. וכו'.

כתב הרב בית יוסף ז"ל בחושן משפט סימן ר' וז"ל בפרק קמא דקידושין גרסינן בעי רבא הילך מנה ואקדש אני לך מהו, מר זוטרא משמיה דרבא אמר מקודשת, והני מלי באדם חשוב דבההיא הנאה וכו'. וכן לענין ממוןא וכו' דבההיא הנאה דאדם חשוב חשובה כנותן חליפין וכדמים, לפיכך אשה נקנית בה מדין דמים, מטלטלין מדין חליפין, קרקעות מדין שניהם ולא נודע למה השמיט להו הרי"ף וגם הרמב"ם ז"ל ולא כתבם בפ"א מהלכות מ' עכ"ד.

פרק ט"ז הלכה ה'

המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך בד"א כשהיה הלוקח קונה לשחיטה ולחרישה אבל אם

היה יודע שהוא קונה לחרישה בלבד הרי זה מקח טעות וחוזר וכן כל כיוצא בזה.

ירושלמי פרק שור שנגח ד' וה' הלכה ו' וז"ל, תני המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן, רבא אמר מקח טעות הוא, ושמואל אמר יכול למימר לשחיטה מכרתיו לך ע"כ. וכתב הרב מראה הפנים ד"ה המוכר שור, במסכת שביעית פרק ה' גריס לה להאי פלוגתא, ומוקי לה שמכרו לסרסור, וכדמוקי לה בתלמוד בבלי ריש פרק הפרה וז"ל דזבין להאי ולהאי. ופריך התם וניחזי בדמי, לא צריכא דאייקור, ואקי בדמי רידייא. והרמב"ם ז"ל לא כתב באוקמתא זו דאייקר, ולא חילק, וטעמו דפסק כרבנן בפרק הספינה דאין הדמים ראייה. והתוספות שם ד"ה וניחזי כתבו אפילו כרבנן דהתם אתיא, ועיין במ"ש ריש פרק המניח ובפרק הספינה ה"ב יתבאר מזה בסיעתא דשמיא.

הלכות שלוחין ושותפין

פרק ד' הלכה ג'

השוטפין שהטילו לכיס וכו' ונתעסקו כולם בממון ופתחו או הותירו וכו'.

בבבא קמא ירושלמי פרק ד' הלכה א' תני שלושה שהטילו לכיס, ונגנבו כך הם חולקים, והתני באלו אבנים מחצה לזה ומחצה לזה, א"ר שימי סלעים גסות הם ולית מאן ידיע אי מן הדין נסב, אי מן הדין נסב, מספק מחצה, אבל אבנים דקות הם, ואפשר לבלול לצאת ידי כלם כל אחד ואחד נוטל לפי כיסו, מה חמית מימר בגניבה אנן קיימין או אינן קיימין אלא במשתיר, א"ר יוסי בר בון ואפילו תימר בגניבה אנן קיימין, נמצאת מדת הדין לוקה, הגע עצמך דהוה לדין חמשין ולדין חמשין ומאה, נגנבו חמשין אשתכח דהדין דחמישתא לא מפסיד כלום, תמן תנינן האחרון נוטל מנה, ושלפניו חמשין ושנים הראשונים דינרי זהב, ר"ש בשם רבי זעירא וכן לשכר. אר"י הדא דר"ז פליגא על דר' לעזר, א"ר מני קשיתה קומי ר' יודן אמ"ל לא מודה ר' לעזר שאם התנו ביניהם שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל וכו' שוורים כמותנין הן, חזר ואמרה קומי ר"י אמ"ל בפ"י פליגי, רבי אלעזר אמר סתמן חולקין בשוה, ר' זעירא אמר סתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל וכו' ע"כ. ועיין פירוש הרב פ"מ ז"ל באורך ע"ש. ובמראה הפנים בד"ה שלשה וכו' כתב וז"ל, האי דינא

לא הוזכר בגמרא דידן, והטור סי' קע"ו כתב בשם הרמ"א ז"ל מסתברא היכא שהטילו לכיס ונגנבו או אבדו וכו' והוא ז"ל לא חילק בין דבר שיכול להתערב או לא כדמבואר הכא בהדיא וכו', ועל כל פנים מעיקר הדין דהכא תמהני על הרמב"ם ז"ל שלא זכר מזה כלום, ומדלא משני הכי בבבלי ככתו' שם, על האי דקאמר מאי לאו פיתתו פיתתו ממש וכו' ומהדר אשינוי'א דחיק' באיסתרא דצינתא, ולא משוי' כשנגנבו כשהיו עדיין בעין, ודאי אין ראייה מזה לדחות התוספתא ותלמוד ערוך דהכא וכו'. אחר כותבי מצאתי להנ"י בריש פרק הבית והעליה שפירש ג"כ לדהכא בענין זה וכו' ע"ש.

הר"ן
הרמב"ם

הלכות עבדים

פרק ב' הלכה ח'

ונותן הנשאר כסף או שוה כסף ויוצא.

ירושלמי מסכת קידושין פ"ק ה"ב וז"ל והיה כסף ממכרו, בכסף הוא נגאל ואינו נגאל לא בתבואה, ולא בכלים, בכל אתר את עביד שוה כסף ככסף הכא לית את וכו' אמר רב אבא מארי, שניא היא ששינה עליו הכתוב כסף בכסף, אוף רבי חייא בר אדא יודה שאם בקש לגרוע שמגרע ויוצא אפילו בתבואה ואפילו בכלים. אמר רבי יודן אבוה דר' מתנייא הדא דתימר שלא עשאן דמים, אבל עשאן דמים ככסף הוא ע"כ. ועיין הרב כסף משנה ז"ל מ"ש. והרמב"ם ז"ל השמיט האי חילוק דאם עשאן דמים וכו' ע"ש במראה הפנים ד"ה בכסף הוא נגאל ואינו נגאל לא בתבואה ולא בכלים ע"ש.

הלכות שכירות

פרק ח' הלכה ד'

ויבשה המעיין וכו' או שנקצץ האילן וכו' אינו מנכה לו מחכירו ואם מכת מדינה וכו' מנכה לו מחכירו.

ירושלמי מציעא פרק ט' ה"ב משנה יבש המעיין ונקצץ האילן מנכה לו מחכורו ע"כ. וקתני עלה התם אר"י כשיבש על המעיין, ברם אין הוה עמוק תרתין קומין ואתעביד תלתא קמין עמיק, יכלין למימר ליה

לעי ביה דהוא סגי, נקצץ האילן, אר"י כשנקצץ כל האילן אבל אם נשתייר ממטע עשר' לבית סאה, יכיל למימר ליה בקדמיתא הוה דחשין ולא הוה עבדין סגיין. ברם כדון הינון דלילין ועבדין סגיין ע"כ. ופירש הרב פרי מגדים ז"ל כשיבש כל המעיין הוא דחלקו בסיפא דמתניתין, ברם אבל אם היה עמוק ב' קומות, ואם אתה מעמיקו יותר עד ג' קומות עומק יכולין להשקות ממנו, יכלין למימר ליה להחזוכר לעי ביה וכו' לך וטרח בו ותעמיקו יותר עד שיהא בו די כדי להשקות ממנו, ואפילו אמר לו חכור לי זה אינו מנכה לו מחכורו, בנקצץ כל האילן כל האילנות שבו, אבל אם נשתייר בבית אילן הזה אילנות שיש בהם ממטע עשרה לבית סאה, אפילו אמ"ל חכור לי זה, אינו מנכה לו מחכורו, מפני שיכול לומר לו, עכשו היא יותר טובה ומשובחת, שבתחלה הוה דחשין מעורבבין ודחוקין זה בזה, ולא היו יכולות לעשות פירות הרבה, אבל כמות שהן עכשו דלילין ומרוחין אחד מחברו עושין פירות הרבה ביותר ע"כ.

והרמב"ם ז"ל בהלכות שכירות פ"ח הלכה ד' פסק להאי מתני' והשמיט האי חילוקא דקתני ר"י בירושלמי, והרב המגיד כתב להאי חילוקא וז"ל ופי' ייבש פירשו וכו' עוד אמרו בירושלמי נקצץ האילן, בנקצץ כל האילן כולו וכו' ולא תמה על הרמב"ם ז"ל למה השמיטו, והרב מראה הפנים שם ד"ה כשיבש וכו' וז"ל ולעניות דעתי נראה הא דהרי"ף ז"ל והרמב"ם השמיטו לזה דהיה נראה דדברי האי ש"ס לפרושי דינא דאמר ליה חוכר למחכיר וכו' ע"ש שהאריך.

פרק י' הלכה ד'

נתן צמר לצבע והקדיחתו יורה נותן לו דמי צמרו צבעו כעור כו'.

גמרא בבא קמא דף צ"ט ע"א הנותן צמר לצבע והקדיחתו יורה נותן לו דמי צמרו, דמי צמרו אין, דמי צמרו ושבתו לא, לא שהקדיחו לאחר נפילה דאיכא שבחא, ושמע מינה אומן קונה בשבח כלי, אמר שמואל הכא במאי עסקינן שהקדיחו בשעת נפילה דליכא שבחא ע"כ. ופירש רש"י ז"ל לאחר נפילה, לאחר שקלט הצבע ונעשה שבח בצמר ע"כ. וכתב התיו"ט ז"ל שם פרק ט' משנה ה' ד"ה דמי צמרו וז"ל ובהקדיחתו בשעת נפילה, שלא היה בו שבח מעולם, לפיכך אין לו עליו אלא דמי צמרו, אבל אם הקדיחה

לאחר שקלט ונעשה שבח בצמר חייב ליתן לו גם דמי שבחו כמו נתן לאומן לתקן דמתניתין דלעיל גמרא שם ריש דף צ"ט ולא ידעתי למה לא התנו ג"כ הפוסקים אלא העתיקו המשנה כלשונה עד כאן.

דברי תוספות

פרק י"ב הלכה י"א

**אסור לפועל לאכול ממה שהוא אוכל
אכילה גסה וכו'.**

מסכת מציעא צ"ב ע"א ואמר רב אסי אפילו לא שכרו אלא לבצור אשכול א' אוכלו, ואד"א אפילו לא בצר אלא אשכול אחד אוכלו, צריכא דאי אשמועינן הא, משום דליכא למיתב לכליו של בעה"ב, אבל היכא דאיכא למיתב לכליו של בעה"ב אימא ליתבי ברישא והדר ליכול. ואי אשמועינן בהא דאפשר לקיומי לבסוף אבל בהיכא דלא אפשר לקיומי לבסוף אימא לא צריכא. עכ"ל, הרמב"ם ז"ל השמיט ב' מימרות דרב אסי ועיין ב"י סי' של"ז ועי' הרב שפתי כהן שם סק"ג ע"ש. ואגב חזי הוית לה' מגן גבורים ז"ל שם שתמה ע"ד רב אסי וז"ל זה תמוה, דמי הוא זה שישכור פועל לבצור אשכול אחד ואוכלו ומוסיף לו שכר, ואנן סהדי שלא שכרו אלא אדעתא שלא יאכלנו, וסתמו כפירושו כאלו התנה עמו בפ"י וכו', לכן נראה לומר שאין זה אלא כששכרו לבצור היום ולא הספיק לבצור אשכול אחד עד שסלקו בעל הבית מאיזה סיבה, שנזדמן לו איזה עסק לעשות והלך וסלקו ולא בצר אלא אשכול אחד בכל שכירותו אוכלו, שהרי נתחייב לו בעה"ב בשכירותו ובאכילתו בשעת מלאכה, אבל אין לשון לא שכרו אלא לבצור אשכול א' מתיישב לפי זה עכ"ל. ויש לדקדק במאי דפשיטא למר בהיכא דשכרו לבצור זולת אשכול אחד ואכלו שיתן לו גם כן שכרו, וזה אומדנא דמוכחא שלא שכרו על אשכול א', הוא דוקא שיתנהו לו, אבל שבעודו בכפו יבלענו מהיכי תיתי שילקי ב' מלקיות אוי לו על האשכול, ואוי לו על מתן שכרו, ואילו ידע בעל הבית שהוא כן שילקה וישלם היה מתיאש מן האשכול הזה ומפקירו לעוף השמים וכו' ואין מחרידו לתת לו שכר. ועיין ירושלמי הובא דבריו בגמרא שם, ועיין הרב מראה הפנים שם דיבור המתחיל זאת אומרת וכו' ע"ש.

ואשר אני אחזה לי דזה המשכיר בעל הכרם כבר בצר כרמו, ונשאר בו רק אשכול באחת הדליות למעלה בראש אמיר שלא יכלו הבוצרים הקודמים לעלות אליו,

אבל עדיין עצים יש בהם תאנים ורימונים ושכר הפועל והוצרך להתנות עמו שיבצור האשכול, דבלא תנאי לא ירצה דיש סכנה אבל שאר היום יהיה אורה בתאנים ונוקף בזתים וכיוצא, ועלה זה הפועל לראש האילן ובצר האשכול, יכול לאוכלו, כיון שיש מה ליתן לכליו של בעל הבית תאנים ורימונים, אמנם לאו מילתא היא אמר, דצרכיות הגמרא לא יתפרשו על דרך זה דוק ותשכח. והאמת היא דהתורה זכית לו לאכול אפילו אשכול אחד שבצר, ואפילו אנן סהדי ואמדינן דעתיה בטלה דעתו אצל דעת עליון. ומה שלא פסק הרמב"ם ז"ל כותיה דר"א כבר רמזתי דברי הרב מראה הפנים דמשם בארה דרבנן בתראי פליגי על האי מימרות דרב אסי ע"ש. ועי' בסי' של"ז ס"ט בדברי מור"ם ועיין רבק"ש ז"ל.

הלכות מלוה ולוה

פרק כ"ה הלכה ג'

**המלוה את חברו על ידי ערב אף על פי
שהערב משתעבד למלוה לא יתבע את הערב
תחלה כו'.**

מר"ן בחושן משפט סי' מ"ט סי' י' וז"ל שני יוסף בן שמעון שלוה אחד מהם מאחד ונמצא לאחד מהם שדה שקנה מיוסף בן שמעון השני, או שהיו שותפים בו, אין המלוה יכול לטרוף השדה ולומר אם לך הלוייתי מוטב ואם לחברך הלוייתי כיון שאין לחברך בעל חוב הרי לקחת שעבודי, וכן כשהם שותפים לא יוכל לגבות החצי, ממה נפשך, לפי שאין נכסי בעל חוב משועבדים אלא מטעם ערב, והערב אינו משתעבד אלא במקום שיכול לתבוע מהלוה עצמו, וכיון שאינו יכול לתבוע מהלוה עצמו אינו יכול לגבות מנכסיו, נמצא שהערב יוסף בן שמעון בין לשני מלוים בין למלוה אחד כשם שאינו יכול לתבוע מהם, כך אינו יכול לתבוע הערב ע"כ.

והנה מקור דין זה מהגמרא דמסכת בכורות דף מ"ח בהיו לו שני זכרים ומת אב וכו' והם דברי בעל התרומות בשלטי הגבורים בסופו, וה' גידולי תרומה ז"ל תמה על הרמב"ם ז"ל שהשמיט דין זה ולא הביאו כלל בשום מקום וכו' ע"ש ועי' להרב אורנים ותומים ז"ל בתומים סעיף קטן י"ט מה שכתב באורך שם ע"ש.

פרק כ"ז הלכה ג'

תקון שטרי ישראל כך הוא וכו'.

כ"ב פרק יו"ד וז"ל גט פשוט עדיו מתוכו, ומקושר עדיו מאחוריו וכו'. הרמב"ם השמיט גט מקושר, וכתב הרב מראה פנים וז"ל מסקינן בגמרא דמקושר מדרבנן אתרא דכהנים הוו, והוו קפדי טובא וכו' ומשמע דלא היתה התקנה אלא לפי שעה, ואחר כך בטלה, ומשום הכי לא הזכיר הרמב"ם זה כלל מדין מקושר, דאין דרכו להביא אלא מה שנהג ועתיד לנהוג, ולא מדברים שאינם אלא לפי שעה, עכ"ל.

הלכות סנהדרין

פרק י"ז הלכה ה'

מי שאמדוהו וכשהתחיל ללקות נתקלקל מכה הכאה פטור וכו' אבל אם נתקלקל מן הפחד וכו'.

מכות דף כ"ג ע"א תנו רבנן אמדוהו לכשילקה יקלה, פוטרין אותו ע"כ. ופירש רש"י ז"ל לכשילקה יקלה, פירוש שאמדוהו שאם ילקה מיד יתקלקל ברעי, פוטרין אותו מיד דפן יוסיף ונקלה כתיב דאין נותנין שיקלה עליה מיד, כך שמעתי ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט דין זה, עיין בהרדב"ז ז"ל ח"א בשניות בלשון הרמב"ם ז"ל סי' י"ג שנשאל ע"ז ע"ש.

פרק כ"ד הלכה ד'

יש לב"ד להלקות מי שאינו מחוייב מלקות ולהרוג מי שאינו מחוייב מיתה וכו'.

סנהדרין פרק קמא דף ז' ע"ב אשר תשים לפניהם, אשר תלמדם מבעי ליה, אמר ר"י ואיתימא רחב"א אלו כלי הדיינים, רב הונא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי, אפיקו לי מאני חנותאי, מקל, ורצועה, ושופרא, וסנדלא ע"כ. והרמב"ם ז"ל השמיט האי מימרא דכלי הדיינים, ולא הביאה כי אם הטור, אבל מר"ן ומור"ם ז"ל ג"כ השמיטוה. וראיתי להרב אורים ותומים בסי' א' שהוא הביא אפילו דברים שאינם נוהגים, לכן צריך לומר דס"ל דהך דרשה אינה אלא אסמכתא בעלמא, ואינו חיוב כלל, ודייק לה מהא דרב הונא, כי הוה וכו',

ואילו כל ב"ד מחוייבים וכו' מה צורך ראיה מרב הונא, צא ובדוק בכל ב"ד וכו'. אלא רב הונא עשה כן לזריזות וכו', וכן הך קרא דאשר תשים לפניהם יליף מיניה רבי עקיבא בעירובין דף נ"ד ע"ב לדרשה אחריתי שצריך להרא' פנים, ופירש רש"י ז"ל הואיל וכתוב אשר תשים ולא אשר תלמדם, ולכך השמיטו הרמב"ם ז"ל.

ולדידי אין בזה בנותן טעם למה השמיטו, ומ"ש דקרא אינו אלא אסמכתא אחר המחילה, דכמה דיני התורה הם מקובלים איש מפי איש, וסומכים אותם במקרא, כדי שלא יהיו שכוחים, וחדא מנייהו וגדולי אלי, מה שאמרו שם ערובין דף ד' ע"א דאמר ר' חייא בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, שיעורין דאורייתא נינהו, דכתיב ארץ חטה ושעורה וכו' ואמר רב חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר, ותסברא שיעורין מי כתיבי, אלא הלכתא נינהו, וקרא אסמכתא בעלמא עכ"ל. ועוד הא דאמרין בנוזר סתם נזירות שלושים יום, שנאמר קדוש יהיה גימטריה שלושים, כתבו גדולי הפוסקים דהלכה למשה מסיני דסתם נזיר שלושים יום, וקרא אסמכתא בעלמא. ואיני צריך להביא כל המקומות שנאמרו בש"ס אסמכתא

בעלמא וזה פשוט. ומה שהביא ראיה מרב הונא דרב הונא הוא דעביד הכי לזריזות דוקא, דאי לאו הכי מאי רבותיה דרב הונא צא ובדוק, לאו מילתא היא דבכל ב"ד היו השלוחי בית דין מוציאים להם כלי ב"ד וגם רב הונא בכלל, ורב הונא הוה ביה מילתא יתירתא דמזריזים ומזהירים או אולי שלוחיו היתה שכחה מצויה בהם לכן היה מזהירן ומזכירן, ומ"ש הש"ס ראיה מרב הונא דקאמר כהא דר"ה וכו' לאו לעיקרא דמילתא מייתי לה, דאעיקרא דמילתא לא הוה צריך דחיובא הוא, אלא מביא ראיה מרב הונא משום דקאמר מעיקרא כלי הדיינים סתמא ולא ידענא מה הם, ואמר כהא דרב הונא שזכר שמותם, מקל ורצועה וכו' ודוק. וזה שכתבתי על ענין אסמכתא, ז"ל הרמב"ם ז"ל במסכת נזיר פרק א' וז"ל סתם נזירות שלושים יום, סמכו זה העיקר ר"ל סתם נזירות שלושים יום, למה שנאמר קדוש יהי"ה ומנין יהי"ה שלושים, לפיכך לא יהיה הנזירות פחות משלושים יום, וזה ענין מקובל, ואמנם סמך לזה ע"ד סימן עכ"ל. והביא דבריו התו"ט ז"ל שם משנה ג' ד"ה סתם ע"ש. והרשב"ץ ז"ל בספר מגן אבות פ"ג משנה כו' וז"ל תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה, כתב וז"ל וגימטריא הוא לחשב האותיות, וכן בלשון רומי חכמת החשבונות והשיעורים, והיא חכמת ההנדסה גימטריא, ואין זה

השקני מים מניח כבוד אמו ועוסק בכבוד אביו תחלה מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו.

קידושין דף ל"א ע"א שאל בן אלמנה אחד את ר"א, אבא אומר השקני מים, ואימא וכו' שאתה ואמך וכו' נתגרשה מהו, אמר ליה הטיל להם מים בספל, וקעקע להם בתרנגולים ע"כ, ופסקה מר"ן ז"ל ביורה דעה סימן ר"מ סי"ד וז"ל אביו אומר השקני מים וכו', ואם היא מגורשת מאביו שניהם שוים, ולא יזה מהם שירצה יקדים ע"כ. ועיין בבאר הגולה שם שכתב דהא דהשמיט הרמב"ם ז"ל סיפא דהאי ברייתא בנתגרשה משום דפשיטא ע"ש. והרב מראה הפנים ז"ל במסכת הוריות פ"ג ה"ד ד"ה אבידתו כו' וז"ל והאי דבעי הכא בהני בעיות בענין אמו שגרשה אביו כדפיר' בפנים, וגרסינן בפרק קמא דקידושין נתגרשה מהו, וכו' והרי"ף ז"ל הביא לזה וכו' והרמב"ם ז"ל לא הביא מדן נתגרשה וכו' ע"ש.

הלכות אבל

פרק י"ב הלכה ז'

המפנה ארונו של מת ממקום למקום וכו'.

ירושלמי שם הלכה ט' תני המעביר ארון ממקום למקום, אין בו משום ליקוט עצמות, אמר רב אחא דא דתימא בארון של שיש, אבל בארון של עץ יש משום ליקוט עצמות, אר"י אפילו בארון עץ, אין בו משום ליקוט עצמות, אמר רבי חגיגי והוא ששמע למחר, אבל בו ביום יש שמיעה לליקוט עצמות. תני ניקומבי קומי רבי זעירא אין שיעור לליקוט עצמות, רבי מני הורי לר' לאשה דכפרא לקרוע ולהתאבל כו' אחא, ולא ליטמות כו' יוסי, תני ליקוט עצמות כשמיצן, איזהו ליקוט עצמות המלקט עצם עצם משיתאכל הבשר, תני ליקוט עצמות אין אומר להם קינה והגה ולא ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים, אלו הן ברכת אבלים שהן אומרים בשורה, ואלו הן ברכות אבלים שאומרים בבית הכנסת. תני אבל אומר עליהם דברים, מה הן דברים, רבנן דקסרין אמרין קילוסין ע"כ. ופירש הפ"מ ז"ל אין בו משום ליקוט עצמות לענין שיהא צריך להתאבל עליהם, דקיימא לן המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהם כל היום כולו, אבל הכא כיון דמעבירו בארון הוא לקברו במקום אחר, אין בו משום ליקוט עצמות ממש וכו'.

מגופי ההלכות, כי כבר היה ידוע לחכמים כי סתם נזירות שלושים יום ורצו לחדד לתלמידים לסמוך זה לגימטריא, "יהיה" שלושים בגימטריא, כמו שנזכר בנזיר פרק א'. וכן ההין י"ב לוג ידוע היה להם, וסמכו זה לשמן משחת קדש יהיה זה לי, זה בגי' י"ב, כמו שנזכר בא' מכריתות ובהוריות פרק אחרון, וכן היו ידועים המלאכות של שבת שהם ט"ל שהרי ממשכן למדו אותם ושם היו כלם, וסמכו זה לאלה הדברים, אלה גי' ל"ו ודברים שתיים וה"א יתירה שבהדברים לרבות א' הרי בין כלם ט"ל, כנ"ז בשבת בפרק במה טומנין וכל זה פרפראות ולא עיקר, ואין אדם מקבל עליהם שכר כמו בגופי ההלכות, וכו' עכ"ל. עוד שם בנזיר דף ד' ע"א נזיר עולם הכביד שערו מיקל בתער ומביא שלוש בהמות, ואם נטמא מביא קרבן טומאה ע"כ. וכתבו התוספות ד"ה ומביא ג' בהמות בשעה שמקיל, הלכה למשה מסיני, ואסמכתא מאבשלום דאמר אשלם נדרי, חטאת עולה ושלמים בנזיר טהור, ושתי תורים ואשם קרבן טומאה עכ"ל, והביא דבריו התיו"ט ז"ל שם.

הלכות עדות

פרק ה' הלכה ג'

על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים לעשות שלשה כשנים מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול בטלה העדות אף שלשה כו' בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות.

ירושלמי מסכת סוטה פ"ז ה"ד א"ר אבמרי מכיון דאיתמר בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, מודה הוא הכא בעדי סתירה שתתקיים העדות בשאר, מפני שרגלים לדבר ע"כ. ופירש הפ"מ ז"ל וז"ל כלומר למאן דאמר בעלמא עדות שבטלה וכו' מודה הוא הכא בעדי סתירה שתתקיים העדות בשאר, והיתה שותה מפני שרגלים לדבר, שהרי קנא לה ונסתרה ע"כ. ובמראה הפנים כתב וז"ל מודה הוא וכו' התוספות בריש פירקין הביאו למסקנא דהכא. והרמב"ם ז"ל בפרק ה' מהלכות עדות לא כתב מזה כלום עכ"ל.

הלכות ממרים

פרק ו' הלכה י"ד

אמר לו אביו השקני מים ואמרה לו אמו

הדא דתימר בארון שיש דבהא לא הוי בלקוט עצמות ממש משום דבו מתקים ביותר, אבל בארון של עץ כיון שעשוי להקרב הוי כמלקט עצמות לקוברן במקום אחר ומתאבל עליהם, ר"י פליג דאפילו המעביר בארון של עץ כיון שלא ליקט ממש, אין בו משום ליקוט עצמות, אלא איזהו ליקוט עצמות (חסר כאן) וה"ג איזהו ליקוט עצמות מעבירן באיפקרסין ממקום למקום ותני כן ליקוט עצמות מלקט עצם עצם משיתאכל הבשר, אמר רבי חגי גרסין מקו' תני אין שמועה ללקוט עצמות אם לא היה שם, אלא ששמע שליקטו עצמות אביו ואמו אין בו דין שמועה לליקוט להתאבל עליהם, אמר רבי חגי והוא ששמע למחר, בהא הוא דאין לו דין שמועה קרובה, אבל אם שמע בו ביום שלקטו יש שמועה ללקוט עצמות והוי כמו שהוא שם ומתאבל עליהם. ניקומבי שם חכם, אין שיעור לליקוט עצמות, ואפילו כל שהוא מתאבל עליהם לקרוע ולהתאבל כרבי אחא, לענין זה הורי כרבי אחא לחומרא דבארון של עץ הוי כליקוט עצמות לקרוע ולהתאבל עליהם, ולא ליטמות כר"י, כלומר דלענין שלא יטמא להן אם הוא כהן, דקיימא לן לאביו בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר, והמלקט עצמות אביו ואמו אינו מטמא להן, כר"י כלומר אפילו לר"י שאף הוא לא אמר דבארון של עץ לא הוי כמלקט עצמות אלא לקולא שלא להתאבל ולקרוע, אבל לחומרא מודה שאינו מטמא להן, ליקוט עצמות משמועתן כדין שמועה קרובה, דכל דיני אבלות עליו, וכ"ג בליקוט עצמות כל דיני אבלות עליו באותו יום, אי נמי כשמועתן ממש, כלומר כדין ליקוט כן דין שמועין, וכרבי חגי לעיל דבו ביום יש שמועה לליקוט עצמות, קילוסין, שבח להקב"ה שהוא ממית ומחיה וכיוצא בהם מדברי כיבושים ע"כ. כתב הרב מראה הפנים דכור המתחיל הדא דתימר וכו' וז"ל הפוסקים לא זכרו כלל מחלוקי דינים אלו, אלא כסתמא דברייתא דלקמן ודמסכת שמחות, וז"ל איזהו ליקוט עצמות משיתאכל הבשר, וכן לענין אבילות כדזכר הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות אבילות וכו' ע"ש.

במסכת מגילה פ"ד דף כ"ט ע"א תנו רבנן בתי הקברות אין נוהגין בהם קלות ראש ואין מרעין בהם בהמה, ואין מוליכין בהם אמת המים ואין מלקטין בהם עשבים, ואם לקט שורפם במקומם וכו' ע"כ. והרמב"ם ז"ל כתב בתי הקברות אסורים בהנאה, כיצד אין אוכלין בהם ואין שותין ואין עושין בהם מלאכה, כללו של דבר אין נאותין בהם, ואין נוהגין בהם קלות ראש וכו' ע"כ, הנך רואה שהרמב"ם ז"ל כתב פרטים שלא נזכרו בברייתא והשמיט הנזכרים בברייתא והכסף משנה תמה עליו, וז"ל, לא ידעתי למה רבינו השמיט כל זה עיין עליו. וראיתי להרב לחם יהודא ז"ל שכתב וזה לשונו, קשיא לי דמנליה לרבינו איסורין אלו שלא נתפרשו בהדיא בתלמוד, ועוד קשה דמאי טעמא השמיט דברים המפורשים רעית בהמה וכו', והנראה לעניות דעתי דרבינו יליף לאלו האיסורין שהזכיר מדתניא אין נוהגין בהם קלות ראש גבי בית הקברות, ולעיל גבי בתי כנסיות הביא נמי כהאי לישנא דאין נוהגין קלות ראש בהן, ומפרשי' לה בברייתא כגון אכילה ושתייה ודיכותרה יעוין שם בפירוש רש"י ז"ל, א"כ כל הני דנקט רבינו הם נכללים בלשון קלות ראש דקתני בברייתא ע"כ. הנה הרב ז"ל לא תירץ אלא דוקא קושיא קמייתא, וגם קושיא מה שהשמיט פרטים הנזכרים בברייתא, במקומה עומדת. אלא דאנכי הרואה דאם איתא דכונת הרמב"ם ז"ל דאכילה ושתייה הם נכללים בלשון קלות ראש, הוה ליה לרבינו להזכיר לשון קלות ראש בראשונה שהיא אב, ואחר כך יזכור תולדותיו שהם אכילה ושתייה וכו' והוא לא עשה כן כאשר תראה בסדר דבריו שכבר יצא עת"ק. וכמו סדר שכתב מור"ם ז"ל ביורה דעה סי' שס"ח על מ"ש מרן ז"ל בית הקברות אין נוהגים בהם קלות ראש, כתב מור"ם ז"ל על דבריו וז"ל כגון לישן בהם או לאכול ולשתות שם, ואין קורין בהם וכו' ואין מחשבין בהם חשבונות ע"כ. ורבינו גם כן אם כונתו כך, היה לו לכתוב בתי הקברות אין נוהגין וכו' כגון וכו' לא שיניח לשון קלות ראש אחר אלה הדברים.

הלכות מלכים ומלחמותיהם

פרק א' הלכה ו'

ואין מעמידין מלך ולא כהן גדול לא קצב ולא ספר ולא בלן ולא בורסקי וכו'.

קידושין פרק בתרא תנו רבנן, כל שעסקו עם

פרק י"ד הלכה י"ג

בתי קברות אסורים בהנאה כיצד אין אוכלין בהם ואין שותין ואין עושין בהן מלאכה כללו של דבר אין נאותין בהם ואין נוהגין בהם קלות ראש.

משתמשין בשרביטו, שמע מינה בספר תורה אינו חובה לקרא בו כי אם המלך.

פרק ג' הלכה א'

בעת שישב המלך על כסא מלכותו כותב לו ספר תורה לעצמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו וכו'.

סנהדרין דף כ"א ע"ב וכדתיא וכתב לו את משנה התורה, כותב לשמו שתי תורות, אחת שהיא יוצאה ¹²³⁴⁵⁶⁷ונכנסה עמו כו' אותה שיוצאת וכו' עושה אותה קמיע ותולה בזרועו שנאמר שויתי ה' וכו' עכ"ל. ופסקה הרמב"ם ז"ל בהלכות מלכים פרק ג' הלכה א' אלא שהשמיט הא דקתני ועושה אותה קמיע ותולה וכו'. והכ"מ כתב וז"ל וצריך עיון למה לא כתב רבינו אותה שיוצאה וכו' עושה אותה כמין קמיע וכו' כדאיתא בברייתא עכ"ל. ועיין להמעש"ר ז"ל בהלכות ספר תורה פרק ז' הלכה ב' שהביא דברי מר"ן הכ"מ ז"ל וכתב על דבריו וז"ל ואפשר וכו' עיין שם דחוק כאשר עיני הקורא תחזינה מישרים. ולי נראה דהרמב"ם ז"ל ¹²³⁴⁵⁶⁷לא גריס להא דעושה קמיע וכו', וכן ראיתי בתלמוד דפוס בזולצברך שמתכתב ועושה וכו' עד שנא' שויתי בתוך מסגרת. ואחרי כותבי ראיתי להרב הנ"ז בסוף דבריו שכתב ושוב חפשתי ומצאתי למהרש"ל שמחק זה דעושה וכו' עיין שם.

הנשים סורו רע, כגון הצורפים והסורקים הנקורות הגרדים הספרים והכובסים והגרע והבלן והבורסקי, אין מעמידין מהם לא מלך ולא כהן גדול, מאי טעמא לאו משום דפיסילי אלא דזילא אומנתייהו וכו'.

והרמב"ם ז"ל השמיט הצורפים והסורקים והנקורות והכובסין. עיין להרשב"ץ ז"ל חלק ב' סי' ט"ז וז"ל, ראה הרמב"ם ז"ל במקומות אלו שהם אומניות משובחות, וכתב לפי מקומו אעפ"י שבתלמוד מזכירין אותם לגנאי וזה מסייע לדברי, שהכל לפי המקומות ולישנא דגמרא דייק הכי דאמרינן אמר ליה אומנות מנוולת בירושלים דוקא בירושלים ולפי שירושלים היא מקום המלכים והכהנים גדולים, אמרו שאין מעמידין וכו' הא בשאר מקומות אינה מנוולת. ובירושלים נמי אם ישתנה המנהג שם מעמידין וכו' עיין שם באורך.

פרק ב' הלכה א'

אין משתמשין בשרביטו.

כתב המעש"ר ז"ל סנהדרין דף כ"א איתא דאין רשות להדיוט לקרות בו. ויליף לה מדכתיב וקרא בו הוא ולא הדיוט, ולא ידעתי למה השמיט רבינו דאף בגמרא לא הובא דין זה, מכל מקום אין במשמע יש מי שחולק עליו ע"כ. ונראה לי שהוא בכלל מה שאמר אין